

Bygg vidare på Mälardalens högskolas egen profil!

av Lillemor Kim, f d rektor för Mälardalens högskola (2005-05-16)

Har man varit djupt engagerad i Mälardalens högskolas (MdH:s) tillkomst och utveckling är det svårt att inte beröras av den pågående diskussionen om fusion med Örebro universitet (ÖU). Oavsett om jag blickar framåt eller tillbaka hittar jag inga bärande argument för en sådan fusion, i alla fall inte från MdH:s synpunkt. På nästan varje punkt finns starka motargument.

1. Profilering och samverkan. MdH har alltid varit en annorlunda högskola med stark teknisk profil, uttalad ambition att samverka med omgivningen både regionalt och internationellt, unika utbildningsprogram samt numera även spetskompetens inom viktiga forskningsområden. Det har inte alltid varit till fördel i den inhemska konkurrensen men efterfrågas nu i det europeiska samarbetet för att göra den högre utbildningen i Europa kvalitativt högtstående och konkurrenskraftig i förhållande till USA och andra konkurrentländer. ÖU däremot karaktäriseras i en nyligen genomförd studie av Högskoleverket som den läroanstalt bland de tre nya universiteten som ”mest påminner om de etablerade universiteten”. Vart leder en fusion mellan två sådana läroanstalter? Risken är stor att resultatet blir en utslätning av MdH:s nuvarande profil i stället för tydligare profilerings.

2. Grundutbildningsuppdraget. Både ÖU och MdH har en viktig uppgift i att fylla den omgivande regionens behov av och närhet till högre utbildning. Huvuddelen av de statliga anslagen kommer inom överskådlig tid att avse grundläggande högskoleutbildning och i växande grad även fortbildning för att realisera möjligheterna till livslångt lärande. Detta har fått en undanskymd plats i diskussionen. Grundutbildningsuppdraget är den svåraste nöten att knäcka i en framtid med krympande anslag. Här krävs både nytänkande, hårda prioriteringar och en medveten ansvarsuppdelning mellan geografiskt näraliggande högskolor, där ÖU bara är en av flera läroanstalter i MdH:s omgivning.. Den nya europeiska examensstrukturen med tydlig uppdelning mellan kandidat- och mastersnivå ökar möjligheterna att göra sådana uppdelningar men det kräver samtidigt styrka av varje lärosäte att lämna över vissa uppgifter till andra och öppet deklarerat att man avstår från mer avancerad utbildning inom vissa ämnesområden. Den nya mastersexamen ger samtidigt nya möjligheter för MdH att utveckla utbildningen inom sina egna profilområden till avancerad nivå både inom naturvetenskap/teknik och humaniora/samhällsvetenskap. Här borde kraften läggas just nu. När man tillräckligt bra resultat i det avseendet kommer möjligheterna till forskning och forskarutbildning inom nya vetenskapsområden med tiden.

3. Studentrekryteringen. Konkurrensen om de bästa studenterna kommer troligen att skärpas framöver. En regelrätt fusion mellan MdH och ÖU kan komma att innebära ett smalare utbildningsutbud på varje campusort med följd att en del av ortens studenter måste söka sig någon annan stans. Dagens rekryteringsmönster tyder på att det inte blir till de andra campusorterna utan till helt andra universitet, i Stockholm, Uppsala och Linköping i första hand. Effekten kan med andra ord bli att man missar studenter i stället för tvärtom vid en fusion.

4. Universitetsstatus och ökade forskningsanslag. Att få benämning och status som universitet är uppenbarligen ett drivande argument för fusion, för MdH:s del för att vidga möjligheterna till forskning och forskarutbildning inom humaniora och samhällsvetenskap, för ÖU:s del för att få större vetenskaplig bas och därmed ökade forskningsanslag överhuvudtaget. Då bör man notera att utvecklingen i Europa just nu går mot utsuddade gränser mellan universitet och andra högre läroanstalter (nyligen har t o m rena undervisningsanstalter i England fått benämningen universitet). Till detta bidrar ett gemensamt examenssystem, ömsesidigt erkännande och tillgodoräknande av studier mm. Däremot förutspås ökad konkurrens, profilering och samverkan mellan högskolor och universitet, inte minst internationellt.

Att spekulera i politiska uttalanden och tro att man kommer att belönas (eller ersättas ekonomiskt) av staten för att man går samman är orealistiskt. Från statens synpunkt vill man med all sannolikhet *spara* pengar genom högskolornas samverkan och profilering. Dessutom är det väl optimistiskt att tro att regeringen i nuläget skulle satsa mer pengar på forskning inom samhällsvetenskap och humaniora, som är det MdH hoppas vinna på en fusion. I forskningspropositionen för 2005 – 2008 finns inga förstärkningar alls inom detta område. Varför skulle man göra en speciell satsning på ett sammanslaget MdH/ÖU, som redan har ett betydande forskningsanslag inom humaniora/samhällsvetenskap?

MdH har, utan universitetsstatus, i dagsläget en högre andel externfinansiering (från andra källor än direkta fakultetsanslag och radsanslag) än ÖU. De externa forskningspengarna till MdH:s profilområden blir knappast större genom en fusion. Forskningsråd (svenska och europeiska) och andra finansiärer av s.k. konkurrensutsatta medel kommer i framtiden i ökad utsträckning att fördela sina bidrag efter kvalitetsbedömning där utländska kontakter och samarbeten kommer att betyda mer än läroanstaltens storlek. Om detta vittnade bl.a. chefen för Vinnova vid den hearing som SNS anordnade i fusionsfrågan helt nyligen.

5 Ett tekniskt universitet. Man verkar ha glömt bort att vi i Sverige givit formell universitetsstatus till läroanstalter med begränsad vetenskaplig profil, inte bara till de tidigare tekniska och medicinska läroanstalterna (som Karolinska institutet och KTH) utan även till Luleå tekniska universitet, som har både humaniora och samhällsvetenskap, lärarutbildning och konstnärlig utbildning vid sidan av sin teknisk-naturvetenskapliga profil. Begreppet *tekniskt universitet* är en svensk motsvarighet till den typ av framgångsrika tekniska läroanstalter med bredd som finns bl.a. i USA (t.ex MIT och GeorgiaTech) och som ligger i linje med målen för European Area of Higher Education. I ett tekniskt universitet finns till skillnad från de traditionella tekniska högskolorna även avancerad utbildning och forskning inom delar av humaniora och samhällsvetenskap med anknytning till universitetets tekniska profil. Målet för MdH borde vara att bli ett sådant tekniskt universitet!

6. Arbetet att fusionera. Erfarenheterna av sammanslagningar av läroanstalter talar emot en fusion. Det tar kraft och för MdH:s del räcker det med att påminna om det arbete som genom åren lagts ned på att få de två campusen i Eskilstuna och Västerås att fungera som en läroanstalt och dra nytta av helheten. Det finns även andra erfarenheter. Det gigantiska fusionsexperiment som 1977 års högskolereform innebar (då i princip alla högskoleenheter på varje universitetsort

skulle fusio-neras) skapade spänningar och konflikter och därefter separationstendenser. Det går inte att bortse från risken för framtida spänningar mellan Örebro och Eskilstuna/Västerås om man går samman. Gör bara tankeexperimentet att ett framtida fusionerat Mälardalens universitet skall prioritera en ”framgångsrik forskningsmiljö” som Vetenskapsrådet ska satsa på.!

Min slutsats blir att MdH bör överge fusionstanken och i stället sikta på att bli ett nytt tekniskt universitet med bredd dvs. med relativt bred grundutbildning upp till kandidatnivå och därtill kvalificerad utbildning och forskning inom vissa profilområden med tyngdpunkt inom teknik-naturvetenskap och andra vetenskapsområden där synergieffekter kan uppstå och där fler mångvetenskapliga forskningsområden kan utvecklas. I första hand kan detta ske genom satsning på mastersutbildning och internationella kontakter och samarbeten. Det förutsätter ansvarsuppdelning och partnerskap med andra näraliggande lärosäten (bl.a. ÖU) för att säkra tillgången till grundutbildning för regionens befolkning och möjligheter till fortsatt utbildning på högre nivå för alla studenter oavsett ämnesinriktning. Men framförallt förutsätter det mod och kraft att bryta sig ur det traditionella akademiska tänkandet och fortsätta på vägen att skapa något nytt i det svenska universitetslandskapet. Just nu finns stora möjligheter att göra det.